Ч. 229 (10.906).

Після конфіскати — другий наклад.

Львів, субота 16. жовтня 1926.

Рік XLIV.

Поштова оплата заплачено готівкою.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 36 ч. к., Румунії 15) лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

З польських справ.

Пресові справи. — Комітет для справ національних меншостей радить.

Варшава, 14. жовтня 1926.

Як відомо, небавком має вийти новий пресовий закон. У звязку з тим міністерство судівництва має видати на днях обіжник, що наказуватиме всім судам полагоджувати в приспішеному речинці пресові справи. Бажанням мін-ва є, щоби пресові справи розбиралися перед судом найпізніше до 6 тижнів.

В пятницю збереться т. зв. комітет знавців для справ національних „меншостей". На дневному порядку організаційні справи. Буде це перше засідання комітету після перенесення його до мін-ва внутр. справ. До комітету входять: пос. Левенгерц, пос. Звежинський і відомий публіцист Васілевський. Нараді проводитиме в заступстві мін. Млодзяновського директор департаменту Кірш.

Personalia.

Вчора підписано іменування Млодзяновського поморським воєводою. Вахована і воєводу Дембського перенесено в стан спочинку. Змін на становищах инших воєводів не буде. — Оголошено іменування Бадера на становище польського посла у Відні, Лукасєвича на посла в Ризі, Веруша-Ковальського на посла в Анґорі. — Ходять чутки, що мін. Морачевський не чується добре в теперішньому уряді, тому має намір уступити. Його рішення залежатиме від ухвали начальної ради ППС. — Віцепрем. Бартель має небавком виїхати на довшу відпустку для відпочинку.

Опозиція на Рад. Україні.

Варшава, 14. жовтня 1926.

З Харкова прийшли вісти, що опозиція КПбУ пробувала виступити активно. Одначе Лобанів, один із провідників української опозиції, не мав успіху на засіданні губкомітету партії, а иншим опозиціоністам, як проф. Дашківському (?), перешкодили в їх акції розпорядки влади. Зате не без успіху є акція опозиції на Правобережній Україні і на Херсонщині.

Димісія уряду Бетлена.

Відгомін фальшівництв Віндішґреца.

Будапешт, 14. жовтня 1926.

Касаційний трибунал видав присуд у процесі проти фальшівників франків. Віндішґрецові змінили кару 4-ьох літ тяжких робіт на 4 літа вязниці, при чому акцесорійні кари і гривна остають дальше в силі. Надошієму зменшено кару з 4 літ на 3 і пів року тяжких робіт. Також иншим засудженим зменшено кару.

Рада міністрів на надзвичайнім засіданні під проводом ґр. Бетлена ухвалила, що після оконечної полагоди касаційним трибуналом правної сторони справи фальшівництв французьких банкнотів, уряд уважає своїм конституційним обовязком поставити справу заяви довіря з огляду на свою політичну відповідальність і в звязи з тим зголошує димісію уряду. Прем. Бетлена приняв опісля реґент на приватній авдієнції. Реґент Горті після розмови з ґр. Бетленом застеріг собі час до рішення в справі димісії уряду і поручив уступаючому урядові полагоджувати біжучі справи. У звязи з крізою уряду реґент запросив на завтра до себе предсідника Нац. Зібрання Щітовського і провідників обох партій, які піддержували уступаючий уряд.

Свято української культури.

Ювилей Мих. Грушевського в Київі.

Київ, 11. жовтня 1926.

Дня 3. жовтня відбувся ювилей акад. Грушевського. День теплий і сонячний. О год. 12. в полудне збираються в салі університету місцеві і запрошені гості й відпоручники українських, білоруських і литовських земель. В кілька мінут по 12. годині велика саля битком повна. Розіслано тисячку запрошень і хіба мало хто з них не скористав. Усі крісла заняті; позаними стоять українські студенти і студентки. На естраді засіли при зеленому столі голова Ювилейного Комітету акад. Тутківський, президент Акад. Наук акад. Липський, проф. Багалій з Харкова, галицькі делегати проф. К. Студинський та Іляріон Свєнціцький, енерґійний секретар Комітету, головний впорядчик свята Савченко та кільканацять инших промовців. На стіні портрет Леніна, а поруч нього портрет Шевченка, котрого культ поширився нині на Україні у величних розмірах.

На естраду входить проф. Грушевський. Тисячна товпа української інтеліґенції встає з крісел і зриваєтся буря оплесків, що триває кілька мінут. Українське громадянство витає найбільшого свого історика з подивугідним пієтизмом. Витає не музика, що своєю грою чи співом захоплює людей, не письменника чи поета, що своїми творами промовляє до людських душ, але великого вченого, що своїми історичними дослідами відкриває минувшину і вказує на шляхи ближчої та дальшої будучнини. Поволи втихомирюються оплески й оклики, громадянство засідає місця і починаються святочні промови.

Перший витає Ювилята голова Комітету акад. Тутківський, дальше президент Академ і Липський, академик Багалій — і приходить черга на галицького відпоручника, проф. Студинського. І знову гремлять оплески. Це Велика Україна передає привітання Галицькій Землі. Голова Товариства ім. Шевченка витає Ювилята від усіх культурних установ Наукового Товариства ім. Шевченка, якими Ювилят щиро піклувався, від Бібліотеки, Музея, трьох Секцій і Виділу. Промову перебивають рясні оплески. Бесідник вказує на великі заслуги Ювилята, речника соборности українських земель, на його запопадливу, багатосторонну працю, що ввела український нарід в сімю культурних европейських народів, на його величезні заслуги, покладені для розвитку культурного життя на Галицькій Землі та бажає, щоб ґеній українського народу заховав Ювилята на довгі роки, йому на честь, а українському народові на пожиток, скріплення і славу. І знову поновно зриваються оплески як гураґан, а радість витає на лицях зібраних. Таксамо витає зібране громадянство дальших численних бесідників, ректора білоруського університету п. Вол. Пічета з Минська, відпоручника Литви проф. унів. з Ковна Ионінаса, що промовляв литовською й українською мовою, делеґата „Українського Націон. Музея" у Львові д-ра Свєнціцького, ученика проф. Грушевського д-ра Вол. Ґериновича, ректора унів. в Камянці та инших численних промовців.

Гарне враження викликала лекція проф. Гермайзе про діяльність М. Грушевського, а не менше сильно визначилась промова представника радянського уряду, голови Українського Виконавчого Комітету на київський округ (уряд давнішого губернатора) д. Любченка. Поодинокі бесідники повідомляють ученого Ювилята про іменування його почесним членом „Товариства Літописця Нестора", до якого принято його перед 35-ти роками, та багатьох инших культурних установ.

Відчитують телеграми від Академій Наук в Голяндії, Парижі, Кракові, Беоґраді, Заґребі, Празі, Гельсінґфорсі, привітні письма від численних університетів по Союзних Републиках і закордонних, а між иншими і від львівського, що зветься нині: „Яна Казимира". Пять годин тривало відчитування одної тільки частини привітів і телеґрам; про инші, що загально сягали до числа 400, згадано тільки. Велике враження викликала телеграма російського історика Покровського, що складав поклін М. Грушевському за те, що сотворив історію України, з якої користають і беруть собі приклад у своїх дослідах і російські учені історики.

Галицьке громадянство пошанувало великого ученого численними телеґрами й листами. Сам Станиславів вислав кільканацять привітів. Багато листів і телеграм наспіло зі Львова, Коломиї та инших галицьких місцевостей. Відгукнувся на ювилей також през. Петрушевич з Берліна, еміґранти галицькі й наддніпрянські з Праги, орґанізації Закарпатської України в Ужгороді, культурні установи на Чехословаччині. Наспіла й перша телеграма-ластівка з Америки, а саме з Шікаґо. В хвилі, коли це пишу, напливають ще нові письма й телеграми, яких число певне дійде до пяти соток. Привіти й телеграми оплескувано незвичайно щиро.

Підчеркнути годиться велику культурність київської публики. Протягом пятьох годин, в котрих відчитувано привіти, може ледви десять осіб, головно з жіноцтва, занятого домашніми обовязками, вийшло із салі. Всі инші дотримали місця до самого кінця. Захоплення ясніло з лиць усіх зібраних.

Дячи промовляв Ювилят, що дякував за пошану для нього, як для культурного робітника. Він заявив, що працював для України ціле життя, а хоче бути здоровим і сильним, щоби віддати їй ще багато літ залізного труду, доки не сповниться його ідеал про соборність українських земель. Закінчив промовець словами прольоґу Франкового „Мойсея", в яких засоване завдання й мета українського народу. Ще раз зривається буря оплесків і свято покінчене. Публика виходить, стає рядами біля університету і чекає на появу Ювилята, котрого прощає сердечними окликами, доки́ль авто з професором і його ріднею не віддалюється.

День 3-го жовтня був святом української культури, ясним і соняшним. Ювилят, що за часів царської Росії уходив в очах царських властей за зрадника, став нині першим громадянином на полі великої культурної праці і будівничим її духового відродження.

Вечером відбувся великий, ді сно передвоєнний бенкет в готелі „Континенталь" при участи поверх двіста осіб. Велике враження викликала промова Житецького, який від старшого громадянства підніс в дарі Ювилятові цінне, давнє видання „Кобзаря". Промовляло багато бесідників, а між ними й обя галицькі відпоручники, яких промови незвичайно щиро оплескувано. Бенкет закінчився глибоко по півночі. В часі бенкету грали великі місцеві артисти тріо (скрипка, чельо і фортепян) та співали сольові пісні.

К. С.

Смерть Рабіндраната Таґоре?

Варшава, 14. жовтня 1926.

З Відня прийшла неправдоподібна вістка, що там помер відомий гіндуський письменник-фільософ Рабіндранат Таґоре. — З німецької преси знаємо, що Таґоре перебував на днях у Празі, звідки мав виїхати до Варшави.

Біржа.

Гроші.

На девізовій біржі спокійна тенденція. Доляри в готівці і Ню Йорк таксували по 9·03, 9·05. В приватних оборотах курс ідентичний з офіціяльним біржевим. Канадійський долар 8·97—8·98, чеські корони 0·26·00—0·26·50, леї 0·04·00—0·04·50, франки французькі 0·25·50—0·26·00, франки швайцарські 1·72—1·75, фунти стерлінґи 43·00—43·50.

Золото: 20 австр. корон 36·00—36·30, 20 фр. франків 33·50—33·80, 20 нім. марок 42·20—42·70, 10 рублів 45·5?—46·00.

Срібло: австр. корона 0·65—0·67, 5 австр. корон 3·50—3·60, австр. фльорен 1·75—1·80, рубель рос. 2·80—2·90, копійки за рубель 1·40—1·45.

Збіжа.

Двірську пшеницю і жито купували до Кракова при достаточній подачі. Зацікавлення для гороху і синього маку по цінах нотувань. Тенденція вдержана. Пшениця краєва двірська 44·25—45·25, пшениця краєва селянська 41·75—42·75, жито галицьке 31·75—32·75, ячмінь галицький броварний 30·00—31·00, ячмінь галицький до перемелювання 27·50—28·00, ячмінь пастівний 25·00—26·00, овес галицький 27·00—27·50, кукурудза румунська 29·00—30·00, бараболі промислові 5·50—6·25, фасоля біла 38—40, фасоля колірова 30·00—32·00, фасоля краса 36·00—38·00, горох ів-Вікторія 66—7?, горох полевий 40·00—44·00, бобик 31·00—33·00, вика 34·00—36·00, сіно прасоване 6·50, солома прасована 4·25, гречка 29·50—30·50, льон 58·00—62·00, ріпак озимий 62·00—64·00, отруби житні нетто без мішка 17·00—17·25, крупи гречані 63·00—65·00, крупи ячмінні [illegible], пенцак 47·50—48·00, конюшина червона 315·00—360·00, мак синій 145·00—[illegible], мішки ютові 1·90, мішки [illegible] за штуку 1·80 зол.

На нашій теріторії.

Львів, 15. жовтня 1926.

Жидівська преса робить менше або більше здивовані очі з приводу розходжень між нами і ними. Чому в останньому часі наступило українсько-жидівське відчуження? При тому звичайно вказується на шварцбартіяду, як головну причину розбіжностей і — ніде правди діти — наростаючих конфліктів.

Думаємо, що — кому як кому — але Жидам найменьше личить проявляти здивування. Шварцбартіяда і звязана з нею протиукраїнська кампанія на всьому фронті є тільки одним епізодом у ланцюгу наших розходжень, які сягають далеко глибше.

На нашій національній теріторії під Польщею маємо до діла з двома національними меншостями: Поляками і Жидами. Чисельно є вони майже рівні (пересічно по одному міліонові голов).

Спираючись на польському державному апараті і всіх його репресійно-нівеляційних засобах з одного боку, а на нашій — часом примусовій, а часом добровільній — пасивности в ділянці культури й економії з другого, — Поляки спершу мали величезні успіхи. В добі розвивання польської офензиви Українці і Жиди були в дефензиві; їх єднала спільна доля, хоч українсько-жидівські змагання не були однородні.

З часом польська офензива мусіла дещо припинитися. І то з двох причин: 1) Полякам забракло віддиху до дальшого ведення офензивних ділань з огляду на відсутність відповідних сил поза хирлявою державною машиною і 2) вони мусіли ввійти в стадію передишки для закріплення своїх дотеперішніх „здобутків".

Польська перевага на нашій національній теріторії спиралася досі на трьох чинниках: на адміністраційному апараті, на господарській перевазі і на культурній „вищости".

Коли порівнювати передвоєнний австрійсько-польський адміністраційний апарат з нинішнім державно-польським, то важко сказати, котрий з них має більші заслуги для ідеї польонізації. Австро-польський адміністраційний апарат був інтеліґентніший, може дещо делікатніший. Він ділав під чужою фірмою, а тим самим міг уважатися дещо ближчим до населення.

Його „успіхи" є без порівнання більші, як передвоєнного, але за те й більше поверховні, менше певні. Зрештою, навіть найсправніший і найінтеліґентніший адміністраційний апарат, здійснюючи якісь пляни, мусить спиратися на співпраці з громадянством (в даному випадку: польським), на його силі і значінні.

скваліфікувати морально того публіциста, понизити його в очах загалу, приписувати йому низькі наживні інстинкти, підбехтувати проти нього публичну опінію. І — здається — єдиний досі „успіх" того гуртка — це моральна дискваліфікація громадських робітників у краю.

Одно, що „вистудіювали" досі наші „спасителі" — це плинність настроїв значної частини нашого громадянства. І на цій змінчивости настроїв безцеремонні у виборі прийомів боротьби, герцюючи на морально запустілих полях, які з повним правом можна назвати щонайменше: „Jenseits von Gut und Böse", — вони — вишукуючи все нових „жертвенних козлів" — постійно будують свою безкарність, нехтуючи принціпом відповідальности.

І коли йшло про вибір жертви, то я — не маючи міцних звязків з „сильними міра сього" в нашому громадянстві — все йшов на перший вогонь. При тому вони рахувалися й з тим, що я препіть не буду користуватися такими самими методами боротьби, як вони, що я не „піднесуся" до їх моральних висот. І не перечислимся, бо я занадто високо ставлю такі підвалини культурної людськости, як: правда, громадське добро і моральна краса. Не кажу, що я не робив ніяких помилок. Ні, я теж робив помилки, але неосновного, чисто тактичного характеру. Але, чи їх не робить кожна активніша людина? Одначе в справах основних, в питаннях ідеольогічного характеру, в тому, що є фундаментом кожної нації, я ніколи не знав компромісів, ніколи і перед ніким не схилявся. Про це можуть свідчити редаговані мною в рр. 1915—1918 „Шляхи", яких світогляд старався я перенести до „Діла" і взагалі вся моя дотеперішня громадянська робота.

Кожний громадянин має повне право робити висновки з моєї громадянської праці, з моєї публіцистичної діяльности, кожний має право так чи инакше оцінювати ту діяльність, але таке саме право я лишаю за собою у відношенні до инших діячів і до цілости громадського життя. Бо це право є основним для кожного публіциста. Одначе ніхто не має права під мої слова і вчинки підкладати инший зміст, витворений у своїй хворій уяві чи у нетрах своєї злоби. Це є основне правило громадянської етики.

Та, на жаль, мої Катони не признають цих основних суспільних критеріїв. Вони напружують останки своїх сил, щоби per fas et nefas втриматися на поверхні громадського життя, хоч невмолима Немезида вже давно поклала на них свою холодну руку.

З кількох сторін питаються мене — устно й письменно, — чому я не відповідаю на статті львівського „офіціоза", нової „Чорної Ради", але вже не Тиводовича, тільки героя його „творчости", чому не полемізую з „твердженнями" цеї невеличкої, але „чесної компанії"?

Причини зясовані вгорі. Тай — зрештою — до чого доведе особиста полеміка, яку користь вона принесе і кому, що вона виясить в теперішніх цензурних умовах? До тогож полеміка тільки тоді є можлива і навіть бажана, коли проти себе стоять етично рівновартні люде, коли вони керуються громадським добром, коли рівень полеміки, стоячи на відповідній культурній висоті, може мати педагогічне значіння.

Одначе зважився, що по противній стороні того всього немає, я полемізувати в своїй справі не буду. А ці рядки нехай будуть оправданням моєї дальшої мовчанки.

Зі свого боку вважаю потрібним виснити, чому саме тепер розгорілася кампанія проти мене, проти Українського Нац.-Дем. Обєднання і його проводу. Річ в тому, що незабаром має відбутися Нар. Зїзд, конгрес Українського Нац.-Дем. Обєднання. Тепер, коли нац.-демократична партія — після розвалу, спричиненого руїнниками — переорганізувалася, зміцнилася, коли вона представляє поважнішу силу, „чесна компанія", яка досі сиділа зі заложеними руками, бажалаб за всяку ціну захопити провід у свої руки. А щоби це осягнути, розпочато живу діяльність в площині калюмніторства. Треба представити теперішній провід, як угодовців, польонофілів, а щонайменше непевних. І хоч я в Українськім Нац.-Дем. Обєднанні не займаю жадного відповідального становища, то всетаки „по традиції" наступ звернено в першу чергу проти мене, бо я стою на чолі органу, який — слушно чи ні! — вважається загально органом президії УНДО.

Зважився, що у відношенні до моєї особи цей гурток мав уже деякі успіхи, то тепер найлекше відновити старі наклепи, а решта піде гладко в атмосфері плинкости настроїв. Тільки calumniare audacter! А вониж такі майстри в цій ділянці! З того розвинеться полеміка, а тоді можна непомітно перескочити й на членів проводу УНДО (хоч уже й тепер звільна розвивається розстрільну і проти них, але покищо безіменно, тільки натяками!). А відновивши старі наклепи і для більшої емоції та заколоту серед громадянства додавши пів копи нових, можна буде легким коштом в каламутній воді здезорієнтованої публичної опінії зловити рибку.

Ось тут закопана собака.

Та я не піду на жадну особисту полеміку. Може бути, що небавом довідаюся, що я розбив яку касу або зарізав рідну маму, але й це не матиме бажаних для моїх „опікунів" наслідків.

Уважаю своїм обовязком просити прощення у шан. читачів, яких з конечности мусів я затримати при цій неприємній для мене темі. Одначе вважаю, що вона, хоч з першого погляду торкається тільки моєї особи, має також і загально-громадське значіння. А щодо крилатих епітетів, якими мене „пошанував" львівський „офіціоз", то я в непорочній їх чистоті звертаю їх авторам.

У Львові, 14. жовтня 1926.

Ф. Федорців.

✝ Посмертна згадка.

О. Льонгин Тустановський, парох Вільок мазовецьких, равський декан, заснув у Бозі 4. жовтня 1926 р. в 55. році життя, а 31. році священства. Відійшов від нас у кращий світ праведний воїн Христовий. З честю і славою зійшов з життєвої арени, на котрій, вдивлений у Христа, не тільки своїм мягким, ніжним і добрим словом, але передовсім праведним, а повним змісту життям. Був це характер один на десятки тисяч, а ліпший над тисячі. Хто думав про Нього, то похиляв голову, а коли хто стискав Його руку, то хотів її уцілувати з пошани. Тож ми місцеві інтелігенти звали Його „праведником".

Як священик — до героїзму ревний у душпастирстві, а в останніх роках невтомний в уладжуванні місій, вкінці впав жертвою своєї правдиво апостольської ревности. Безпосередно по кількадневім слуханню св. Сповіди до 12. год. вночі на місії в Гійчу захорів і до кількох днів заснув на віки. Парохію Вільки мазовецькі застав перед літами темну, розпиту, а по 24 літах своєї муравлиної душпастирської і народньої праці полишив її здоровою, свідомою, освіченою, примірною для всіх инших громад. Релігійність і жертвенність у селі так зросли, що Покійний без конкуренції два рази відреставрував церков, помалював її величаво та придбав для неї значний нерухомий масток. Школа, читальня „Просвіти" і найсильніша кооператива в повіті це діло Покійного.

Дім Його, славний на цілу околицю з гостинности, стояв отвором і був прибіжищем для студентів, для яких був Покійний меценатом, опікуном і добродієм. Він служив нам гарним приміром, порадою, заохотою, а багатьом і ще чимсь більше: згідно зі засадою: „Нехай лвва рука не знає, що дає права".

Усміхнений, добрий і лагідний лежав Покійний на ложі смерти. Такий добрий і ніжний, як і за життя. А навіть день похорону був такий гарний, яким був Він у всім за свойого праведного життя. Вдячні парохіяне уладили величний похорон. Кінна бандерія з жалібними прапорчиками, сила вінців і квітів, сильний і прекрасний хор інтелігентів і священиків під батутою о. Василя Кулинича, понад 30 священиків, делегація Українців Равщини від ріжних українських установ і від шкільної ради окружної, сила місцевого і позамісцевого народу, не виключаючи Поляків і Жидів, під зойк і голосіння вірних, все те свідчило, що віддають останню прислугу особі заслуженій і небуденній.

Прощали над могилою Покійного в останнє о. Раставецький іменем духовенства, д-р Микола Демків іменем громади, п. Григорій Матвіїв, селянин-інтелігент іменем Кооперативи, д-р Кушців іменем Українців Равщини. Покійний полишив вдову і дочки: Лідію, укінчену студентку фільоз., Софію, замужну за о. Григорієм Кулиничом в Сокалі і Марусю, студентку фільоз.

Не було нікого, хто не пустив би сльози над свіжою могилою і це було одинокою потіхою для вдови і дітей Помершого. Мир душі Його!

Д-р М. П.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Пятниця 15.X. Ходорів.
Субота 16.X. Ходорів.
Неділя 17.X. Галич.
Понеділок 18.X. Станиславів.
Вівторок 19.X. Станиславів. 719 7-?

Праця для некваліфікованих робітників у Львові. Державний уряд посередництва праці у Львові має тепер сто вільних місць до земельних робіт з платою від 3·20 до 5 зол. денно для некваліфікованих робітників. Зголошуватись на вул. Рутовського 11. II. пов. від 8—12.

Мистецька виставка студій учеників арт. Новаківського відкрита ще до дня 17. п. м. в „Академічнім Домі" у Львові, вул. Супінського ч. 21. — Вступ вільний.

Загальні Збори Товариства Українсько руська Бурса ім. митр. А. Шептицького у Львові відбудуться в неділю 31. жовтня ц. р. в 4. год. в домівці Бурси УПТ. при вул. Хшановської 9. Порядок: Відкриття Зборів, відчитання протоколу з послідних Загальних Зборів, звіти секретаря, касієра і Контрольної Комісії, Вибір нової старшини, внески і запити. — Якщо в 4. год. не явиться приписане число членів, то в 5. год. того самого дня відбудуться Загальні Збори без огляду на число членів. — За Виділ: *Я. Яцкевич*, голова, *М. Панчук*, секретар.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Неумолима смерть забрала нам нашого найдорожшого Мужа, Батька та Тестя, бл. п. Петра Крука, будівничого в Станиславові. Прибиті важким горем складаємо цею дорогою щиру подяку Впр. Духовенству, а зокрема Впр. о. канцлерові Стекові та Впр. о. игуменові Девошові (чина Редемпторист.) за ласкавий провід у похоронах, Впр. о. Шашковичові Редемптор.) за уділення останньої потіхи Покійному, Вп. Членам Тов-а будівничих в Станиславові, Церковного Брацтва та всім знайомим і приятелям за вирази щирого співчуття та відпровадження тлінних останків Покійного на місце вічного спочинку. — *Марія Крукова*, жена, *Стефанія Рабчинова*, *Евгенія Яцкевичева*, *Юлія Круківна* — доньки, *Володимир Крук* — син, д-р *Іван Рабчин*, *Іван Яцкевич* — зяті.

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

II.

Передовсім річ самозрозуміла, що у Франції, як і в инших культурних краях, ведеться безперервний спір між прихильниками клясичного виховання в школах і визнавцями виховання реалістичного. Спір той в принципі — не особливо французьке явище, він загально европейський. Особливо французьке в ньому тільки те, що наслідком страшенної непостійности тутешніх урядів і наслідком всесильности кождочасного міністра освіти, французьке середнє шкільництво раз-у-раз „реформується“: нині міністр визнавець клясичної системи, то він і швидко (бо завтра він може вже не буде міністром) „реформує“ середню школу в клясичнім змислі. А прийде завтра міністр-реаліст, то він знов „перереформує“ школи в реалістичнім змислі: геть клясичні мови, багато математики й фізики, наука живих мов! Одначе післязавтра знов може прийти „клясичний“ міністр — історія знов розпочинається.

Ті „реформи“, відповідно смакові даного міністра, то справдішня язва французької середньої школи — такої знаменитої своїм учительським складом (у великих середніх школах не тільки нема ні одного неіспитованого „суплента“, але й учителів із звичайним професорським іспитом нема і всі професори мають університетські учені степені, які відповідають австрійським „приватним доцентурам“) і є неоціненими скарбами педагогічних традицій і досвідів.

Але про це може колись розкажемо докладніше, окремо.

Окремої уваги заслугує й те явище, яке можна назвати, з деякими застереженнями, „національним“ питанням у школі, точніше сказати: язиковим питанням. Нині до нього пригадаємо одно тільки:

Що Франція має мов більше давньої Австро-Угорщини;

що то передовсім заслуга Капетингів, щасливіших у тому і зручніших від Габсбургів, що з яких дванадцяти племен і мов, збудувалася Франція і французька нація, одна і неподільна, з її безприкладним культурним й історичним блеском;

що серед мов Франції є одні такої культурної ваги, як німецька (Альзація і Льотарингія); инші з прегарною літературою і славним минулим, як провансальська; ще инші, як бретонська, приналежні до кельтійського язикового роду, або як баська, приналежна до групи мов, які навіть не мають нічого спільного з індо-европейськими мовами;

що врешті бодай три з французьких мов претендують і мають до цього права до сеого шкільництва, нижчого, середнього і вищого, і що змагання до тієї цили раз піднімаються, раз понижаються, та ніколи не втихають зовсім.

Та рівно цікаве, може ще цікавіше, инше явище в области французького шкільництва: боротьба за Бога в школі.

(Докінчення буде).

Церковні справи.

Польська унія зростає. — В справі положення православної церкви в Польщі. — Легалізація польського костела.

Варшава, 13. жовтня 1926.

„Варшавянка“ інформує, що православні епископи, які живуть на еміграції в Парижі, занепокоєні зростом і поширенням на білоруських та українських землях під Польщею т. зв. польської унії, звернулися до унійтського архимандрита Морозова з предложенням вернутися назад до православної церкви. Православні епископи обіцяють б. архимандритові, що зроблять його епископом, як тільки він дасть свою згоду на поворот до православя. Кажуть, що Моровов це предложення відкинув.

Та сама газета повідомляє, що більше як незавидне положення т. зв. „автокефальної“ православної церкви в Польщі заставило „Руское Народное Об'единеніе“ (до якого належать і недобитки наших галицьких „русских“) скликати до Вильна нараду в справі дальшої долі тої церкви. Часть учасників, яка стоїть на становищі, що справа уладження православної церкви в Польщі ще окончно не вирішена, ухвалила вислати до адміністративної влади меморіял з проханням скликати всепольський православний собор, що мав би за завдання вирішити цю справу. В нараді брав участь і пос. Серебренніков, який одначе в органі „За свободу“ спростовує замітку „Варшавянки“ остільки, що нарада у Вильні була присвячена тільки льокальним справам.

Міністерство віроісповідань і освіти затвердило на днях акт зєдинення польського національного костела (кс. Гушно) з православною церквою в Польщі. Тим самим легалізовано парохії того костела у Варшаві і в Горішній Дуброві. У Варшаві є парохом польського православного костела кс. Захарясевич, у Горішній Дуброві — кс. Андрій Гушно. Перший з них є також делегатом польських православних парохій у варшавсько-холмській духовній консисторії.

*

До Львова мав приїхати мин. неділі митрополит Діонизій для відслуження богослуження в православній церкви, одначе наслідком недуги відложив свою поїздку на пізніше.

По широкому світі.

Німці в чехословацькім уряді. Делегування німецькими активістичними партіями двох парляментаристів до уряду Чехословаччини відбилося живим відгомоном не тільки в чехословацькій республиці, але й далеко поза нею. Німецькі несоціялістичні партії Чехословаччини висловлюють вдоволення з приводу участи послів: д-ра Маєр-Гартінга, проф. празького університету (христ.-сусп.) і д-ра Франца Спіни, теж проф. празького університету (нім. союз селян) в чеськім правительстві, уважаючи це доказом, що противенства між обома народами зменшилися й обіцюючи собі з того зміну системи у відношенні до німецького населення. В новім уряді Швеглі є д-р Маєр-Гартінг міністром судівництва, а д-р Спіна міністром публичних робіт.

Бурхливі сцени в пруському соймі. В пруському соймі підчас нарад над законом про відшкодування для Гогенцолєрнів прийшло до бурхливих сцен. Комуністи старалися унеможливити засідання. Всетаки принято 1 і 2 параграф закона більшістю голосів. Соціялісти здержалися від голосування. Комуніст Абель кинувся на соц. Рота. Предс. видалив Абеля зі салі. Коли принято внесення центровця Герольда, щоби насамперед голосувати над рештою параграфів, а при кінці над поправками, комуністи з криком і свистом рушили в сторону правиці, кидали в нім. націоналістів теками, пультами, каламарями і склянками. Засідання перервано. Коли після перерви на місці предсідника зявився віцепрез. Гарнік (народовець), комуністи кинулися на нього. Прийшло до сутички. Кількох послів було легко ранених. Засідання перервано вдруге. Коли втретє зачалось засідання, а предсідник видалив кількох комуністичних послів із більше засідань, комуністи знову почали обструкцію. Видалений пос. Енштайн не виходив зі салі, демонстраційно сидів на свому місці і закурив цигаро. Вийшла поліція в цивільних одягах і усунула Енштайна зі салі. Предст. комуністів Пік заявив, що комуністи, не бажаючи брати на себе відповідальности за грабіж, яку доконується в користь Гогенцолєрнів на нім. народі, виходять, уступаючи перед силою. Після заяви комуністи вийшли зі салі, а всі параграфи закона принято в другім читанні.

Лейбур Парті за удержавленням копалень. На конференції Лейбур Парті в Мергейті поставлено внесення на удержавлення копалень. Внесення це стрінулося зі спротивом численних бесідників, які доказували, що удержавлення копалень у практиці не було би корисне для шахтярів. Мек Донельд предложив, щоби внесення про удержавлення копалень взяти під голосування. Удержавлення Мек Донельд називає переходом до нової доби боротьби шахтярів на нових основах. Скрайні елементи протестували проти промови Мек Донельда. Внесення Мек Донельда конференція приняла великою більшістю голосів (3,315.000 проти 210.000). Внесення висловлює вдоволення з приводу того, що шахтярі не піддаються, поручає удержавлення копалень і осуджує закон про 8-год. день праці в копальнях.

НОВИНКИ.

— **Бойкот французького письменника.** Приїхав до Варшави визначний французький письменник Жорж Дюгамель, у товаристві другого письменника Ж. Шеневіє, як делегата від комітету боротьби за амнестію для політичних вязнів. Вони не належать до ніякої політичної партії і хотіли безсторонно перевірити чутки про поведінку з політичними арештованими по вязницях. Дюгамель видав навіть отвертий лист до польської суспільности, в якім стверджує свої старі симпатії до народу, що є другом Франції і висловлює надію, що „польський нарід славний віддавна своєю моральною культурою та толєранцією зможе гармонійно розвязати внутрішні труднощі без засобів насильства, не відбираючи своїм громадянам найвищого добра людини — індивідуальної свободи!“ Та ці високолетні слова не помогли Дюгамелеві. До нього поставились негативно: майже вся преса та союз польських письменників; не могли йому вибачити його підпису на протестах проти білого терору в Польщі. Дюгамель імовірно не дав себе запрохати на бенкети офіціяльними комітетами, а хотів самостійно перевірити долю політичних вязнів. Як він посмів повірити в те, що йому оповідали про долю політичних вязнів у Польщі! Як посмів приняти на себе ролю такого делегата! Не побачить нічого. Ніхто його не буде витати і нічого не покаже. Нехай вертається у Париж. І Дюгамель вернувся після короткого побуту у Варшаві. І польська преса тішиться, що „його приняли дуже холодно“ і „що він не орієнтується в польських відносинах“.

— **„Культура“.** Висить на вул. Словацького 14. залізна табличка: „Ревізійний союз українських кооператив“. Вона була комусь сіллю в оці і в самім центрі міста, при рухливій вулиці, її здерли.

Судові клопоти. Адвокат д-р Генрик Авін найшов спосіб на зміцнення своїх фінансів: для своїх клієнтів виробляв позички, а гроші ховав до власної кишені. — Львівський „факір“ Макс Боляид продавав на вулиці легковірним усякі бляшані цяцьки як золоті предмети; коли в суді проголосили йому засуд слідчого арешту, він з люти пірвав на собі вбрання, поломав поруччя і кинувся на суддю. Це все коштує його 5 місяців вязниці. — Порахунки між двома господарями з Домажира скінчились так: кум Рарог, який молотком урвав кумові Маршалкові вухо, дістав 4 місяці важкої вязниці, але... з умовним відкладенням кари на протязі 5 літ. „Хто має вуха, нехай слухає“ і їх ховає.

— **Бандитизм.** На стації в Кросні два бандити напали з револьверами в білий день на візок з почтовим мішком, де було 200.000 зол. і тероризуючи залізничу службу, втікли на очах усіх у поле. — На шляхах до Варшави гуляють бандити, переодягаючись за селян, купців, а навіть поліцаїв. — У Перемишлянах є якийсь таємний клюб, що ріже ножами плащі прохожих, головно дам.

— **Красуха у Львові** вигасає. Не зважаючи на три випадки смерти в останнім тижні, епідемія не шириться і дійшла до нормальної цифри недужих.

— **Шкільні лавки.** Міністерство освіти у Варшаві ствердило, що більшість лавок у польських школах є шкідлива для дітей: вони брудні, зле зроблені, спричинюють ріжні недуги: як короткозорість, викривлення хребетного стрижа, поганий розвиток грудної клітки, то-що. Тому окрема комісія — техники, гігієністи, педагоги — створили модель зразкової лавки і пересилають її на... рисунку до кураторій. Міністерство видасть небавком обіжник щодо лавок. Ще краще було би, якби кожна школа замісць рисунку могла дістати правдиві нові лавки.

— **Катастрофи.** На Північнім Морі шаліла два дні буря; деяким частинам Гамбурга загрожує повінь; на Гельголяндї змело памятник для німецьких летунів. Один торговельний польський корабель потонув у морі. — У Фезі впав військовий літак; двох летунів убитих. — На Горішнім Шлеську між стаціями Шарлей-Пєкари зударились два потяги; 6 ранених, один вагон згорів.

Осінні нуди

— **Приклад для графоманів.** У Будапешті трапилось характеристичне самогубство. Молода дівчина, Сідонія Фодор, яка недавно одержала нагороду на конкурсі краси, повірила після цього успіху у свій талант і почала засипувати редакції своїми віршами. Одначе всі редактори вояснили, що її вірші не мають нічого спільного з її красою і вкидали її рукописи до коша. Ця літературна невдача так сильно потрясла ніжною душею красуні, що вона отруїлась і лишила таку записку: „Винні моїй смерти злочинці мадярської літератури“. Молоді українські авторки та автори! Тямте, що графоманія, як доказують учені, є поважною нервовою недугою; коли ви почуваєте невідхильну потребу вічно писати, а не маєте терпцю ждати аж признають ваш талант, згадайте Сідонію Фодор і пробуйте дістати нагороду на конкурсі краси.

— **Світова хроніка.** Звеличники померлого кінового артиста Рудольфа Валентіно хотять вибудувати в його честь святиню у Голівуді з написом „Валентінові, молодости і коханню“. Святиня коштуватиме з 250.000 дол. — Аргентинський уряд збудує радієву стацію у метеорольогічній стації на островах Оркадах, які лежать під 56. ст. півден. ширини і є останнім місцем населеним людьми перед смугою південного бігуна. — Німецький летун Нек на німецькім літаку Юнкерса перелетів 1000 км. на протязі 7 год. 15 м. підчас великої бурі. — Перед відїздом румунської королевої Марії з Парижа, явився на залізниці її син бувш. наслідник престола Карло і впав перед нею прилюдно на коліна, прохаючи вибачення. — У Перу жіночі організації звернулись до парляменту з домаганням, щоби завести обовязуючу військову службу для жінок.

— **З кіна.** У кіні „Лев“ ще продовжена величава фільма „Злодій з Багдаду“ у головній ролі з Дагласом Фейбенксом, одним з найбільших фільмових артистів.

Pro domo nostra...

З приводу „полемічних“ метод двох „офіціозів“.

Від половини вересня ц. р. оба „офіціози“ (берлінський „Український Прапор“ і львівська „Рада“) розпочали хрестоносний похід проти... мене. Особливо львівський „офіціоз“ присвячує моїй скромній особі отсе вже шесте число, обкидуючи мене найогиднішою лайкою, не цураючись ніяких видумок і наклепів, препаруючи найбільш несовісно „комбіновані докази“, користуючись без розбору всіми родами неперебірчивої „полемічної“ зброї.

Знаю, що ця компанія ненавидить мене з глибини душі. Вже те одно, що в часах морально-терористичної диктатури я важився сумніватися в невминуче-певну „дипльоматичну побіду“; що осмілився ставити застереження щодо їх сліпої віри у всяких „Хурхілів“ (себ-то Черчілів); що мав сміливість критикувати в наших політичних установах (Нац. Раді і Нар. Комітеті) їхні політичні звінчиві плятформи і тактичні прийоми; що виступав проти їхнього провінціонального партикуляризму; що мав иншу думку в справі нашої участи у виборах в р. 1922, — вже це одно стягнуло на мене безмежний гнів цієї компанії. Мене прозвано польонофілом, польським запроданцем, угодовцем. Ставлено домагання, щоби мене виkинути „поза рямки нації“, хоч у найважчих часах я все стояв на визначених мені громадянством чи моїм національним сумлінням позиціях—тоді, як деякі з тих, що сьогодні підшиваються під „визвольні змагання“ — ховалися у мишачі діри, а то і дезертирували з терену боротьби. Так було в р. 1914, так було в р. 1915, так було р. 1918 і дальших роках. І це діялося тоді, як я ніс на своїх плечах тягар велосильної праці, як я тут, на місці, вкупі з відповідальними громадянськими діячами, все дисциплінований, підпорядкований волі більшости стояв у боєвих рядах, звернених фронтом проти національно-політичного ворога.

Важка — превважка в теперішніх часах і в наших умовах є праця і доля українського публіциста, — того, що день в день промовляє до громадянства, що намагається будити сонних, зворушувати громадське сумління, поорікати за хиби помилки, висекати іскри віра серед найбільшого лихоліття. І щож робить ця компанія? Єдиним її завданням здавалось...

Ту силу і те значіння давали передвоєнному австро-польському адмін. апаратові господарська перевага польського елєменту і його культурна „вищість“, себто велика земельна власність і міська інтелігенція. Зі зміною суспільно-політичних відносин і з поширенням демократизації громадянства

— мусіло обнизитися значіння польських дідичів. У демократичному, хоч би найгіршому устрою — скорше чи пізніше — мусить ділати велике число, маса. А польські дідичі творять всетаки мале число. До тогож зменшилося й їх господарське значіння. Вкінці, без огляду на дальший розвиток подій, велика власність неминуче мусить зникнути. Цю неминучість дуже добре розуміють і відчувають дідичі, і тому так поквапно йдуть на парцеляцію, не бажаючи дочекатися чогось гіршого.

Також культурна „вищість“ звільна пропадає, а на довшу мету взагалі не може бути брана під увагу. З моментом демократизації хвиля знання мусить захопити широкі маси. Наукові дипльоми не є вже — як колись — здебільшого привілеєм і власністю Поляків. А здержати вищу освіту серед українського громадянства при допомозі штучних бюрократичних указів теж не зовсім повелося нашим противникам. Прогнана з краєвих високих шкіл, українська студіююча молодь найшла шлях за кордон, де вона в голоді й холоді здобуває знання. З боротьбі за істнування вона мусить втискатися у всі щілини суспільного життя, мусить стати до конкуренційної боротьби з чужим інтелігентським елєментом. Зі зростом нашого економічного життя мусить захитатися й сила, зрештою не дуже велика, польського міщанства й купецтва.

З цеі природної еволюції здають собі справу Поляки, досі упривілеєний під кожним оглядом елємент на нашій національній території, і тому поквапно стараються в часі примусової передишки закріпити свої позиції, зробити трівкими свої „здобутки“. Відчуваючи неминучу загладу чинника економічної переваги і культурної „вищости“ на нашій національній території, Поляки велику вагу кладуть на адміністраційний апарат, а ще більше значіння привязують до двигнення тієї маси, яку вони вважають польською (латинників). З тією метою спішно будують вони косцьолки, засновують школи, кооперативи здвигають людові доми, творять рільничі кружки, бо свідомі того, що в демократичному (навіть найгіршому) устрою рішає маса.

Не можемо й не сміємо легковажити цих польських здвигів, одначе в рішаючій розправі на суспільній арені побіда мусить бути по нашій стороні. Відважуємося ризикувати таке твердження, бо в демократичному устрою рішає маса, розуміється маса політично свідома, культурно й економічно розвинена. А та маса по нашому боці.

Та наша будуча побіда стоїть під знаком запиту з огляду на ролю і значіння третього чинника — Жидів. Приєднання її до наших противників може ту побіду відтягнути в далеку будуччину, може ставити вічні перепони нашим ренесансовим змаганням. Колиб не було того третього (себ-то Жидів), то ми стоячи віч-навіч з Поляками, не малиб ніяких сумнівів щодо нашої перемоги у всіх ділянках суспільного життя на нашій національній території. Ми взагалі не малиб ніяких сумнівів щодо нашої будуччини.

Ті сумніви зроджує у нас жидівська політика, і то головно політика західно-українського жидівства. Сіоністи, з якими ми так горяче симпатизували, зросли як противники асиміляторів. А сьогодні вони самі є асиміляторами і то далеко грізнішими, як їх попередники. Останні не проникали в масу, не розпоряджали нею — тоді, як сіоністи асимілятори вдираються в кожний закуток жидівського життя. Чи то зневірившись в палестинську ідею, чи з инших причин галицькі сіоністи вступили на шлях асиміляції. Є це факт, який став аксіомою. Міста й містечка на українській нац. території є жидівські, але вони є заборолом польської культури, польських культурних впливів, яких герольдом є жидівська інтелігенція. Торговля і промисл є в жидівських руках, але йде на польський рахунок і експльоатує нашу масу в користь жидівсько-польських впливів. В літературі, мистецтві, консумції польської культурної продукції перше місце займають Жиди. І так у всьому.

Представник й ідеольог польського антисемітизму, — Ст. Грабський, переводячи угоду з Жидами взагалі, а зі східно-галицькими зокрема, знав, що він робить. Він побільшив польський стан посідання на українській нац. території в кожній ділянці: політичній, економічній, культурній, він створив польсько-жидівський вал проти Українців. Грабський-Райх — це сьогодня одна нероздільна цілість.

Чиж дивно, що Українці мусять рахуватись зі створеною ситуацією, переорієнтуватися у відношенні до Жидів? А без Жидів Поляки представляли би розмірно негрізну силу вже тепер, а тим більше в будуччині. Гроза зявляється аж з хвилею створення одноцілого польсько жидівського фронту. Очевидно, ми далекі від того, щоби вимагати, аби Жиди повернули асиміляційну течію в наш бік, але ніколи не згодимося з тим, щоби та асиміляція відбувалася проти нас. Жиди самі поставили нас в оборонне становище у відношенні до себе. Смішно виглядає, як вони ще й дивуються, бажаючи заслонити дійсність ефектовними реторичними питаннями.

Поставлені поки-що в оборонне положення, мусимо боронитися перед польонізаційним походом. А що не малий контингент у ньому становлять Жиди, то мусимо боронитися й перед ними, але не як перед Жидами, тільки як асиміляторами й польонізаторами. Поворот до попереднього стану, себ то зперед 1922 р. не залежить від нас, тільки від них.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Боротьба за школу у Франції.

(Від власного кореспондента.)

Париж, 10. жовтня 1926.

І.

Боротьба за школу споживає величезну пайку нашої національної енергії від довших десятиліть. Ми боремося за нашу національну школу, за те, щоб наші діти одержували на всіх ступнях шкільництва науку в українській мові, в українськім національнім дусі, тай від українських учителів. За те боролися ми важко, та зі що раз живішою надійністю за Австрії; за те боремося ще тяжче та з надійністю значно меншою під теперішним режімом. Наше громадянство вдвоє, а й втроє оподатковане на потреби шкільництва. Раз платить воно на шкільництво чуже, польсько-державне; далі платить воно на удержання своїх приватних шкіл; а врешті — яким тягаром налягає на батьків неминуче удержування синів на заграничних університетах і техніках, неминуче супроти неіствування українських високих шкіл, супроти наукової нижчости і меншевартности польського високого шкільництва.

Знаючи, яку ролю в нашім громадськім житті грає змагання за свою школу, — чи будемо дивуватися, що наш земляк завидно глядить на такі щасливі національні держави, як Франція, де — здається йому — шкільне питання не істнує, де шкільної боротьби немає, де батьки можуть супокійно посилати свої діти до публичної школи, а не потребують вдруге оподатковуватися на удержування приватних шкіл!

Отже ні! Шкільне питання у Франції дуже гостре, боротьба за школу споживає чимало енергії, а приватними фондами удержуване шкільництво, в опозиції до шкільництва публичного, тут розгалужене безмірно ширше, як в якій-небудь иншій країні, не виключаючи навіть Англії.

Та — очевидно — нічого не знають про ті справи ті міліони подорожних і туристів, які коротше або навіть довше гостюють у Франції, та які з Франції тієї не знають нічого більше поза нічними розривками Монмартру,ількома музеями, кільканацятьма історичними замками тай — в найліпшім разі — поза латинським кварталом.

Д-р Ю. О.

З нашого мистецтва.

Виставка учеників О. Новаківського у Львові.

В невеликій салі Академічного Дому при вул. Супінського уладили ученики О. Новаківського власними скромними засобами виставку праць з останніх літних ферій, які школа перебула в Космачі на Гуцульщині.

Школа п. Новаківського може бути горда з вислідів праці — бо хоч виставлені студії це річи молодих артистів, але на загал представляються цікаво, пізнати в них багато запалу, і зовсім непересічну працю над собою. Річ ясна, що велика заслуга в тім самого учителя — богатий і великий талант Новаківського дає найкращу запоруку того, що в його школі зможуть розвинутися якнайкраще молоді таланти. Попри те правда, що сильна й пересожна індивідуальність великого майстра витискає своє пятно на цілій школі: за виїмком пару річей Гординського і Дядинюка на всіх видно більше або менше питомий стиль Новаківського: одначе це не без користи для молодих малярів, що начинають свою каріеру під таким світлим проводом.

З виставлених около 250 студій на перше місце вибиваються праці Гординського (на жаль, не найліпше приміщені). Молодий артист не вдоволяється поверховним реалізмом, тільки шукає внутрішнього змісту, ідеї представленої теми. Тому й вертає кільк разів до того самого предмету, доки не знайде характеристичних, провідних ліній і форм. н. пр. в гарній, дуже поважній пастелевій студії „Під вечір“ (3), попередженій цілою низкою нарисів та імпресій.

Зрозуміла річ, що артиста того типу потягає стилізація, вишукування абстрактного виразу — спробою в тім напрямі є гарно передумана студія гарбузового цвіту, особливож графіки: фігура хлопчини з сопілкою та відзнака школи, слушно вибрана школою як рішучо найкраща. З імпресій і студій виріжняються: „Ранок“ (6), студії дерев (13) з великим почуттям перспективи і хата при заході сонця (16). Талант Гординського заповідається гарно.

Дядинюк відзначається деякими дуже цікавими індивідуальними рисами. Його стилізований „водопад“ (64) представляється як доволі самостійна й цікава праця. Інтересну проблему зачепив Д. також у „студії голови“ (55), а дві портретові студії („д-ра П.“ і „п. К.“) є дуже добрі, так само, як акварел „При вікні“. Гарно скомпонована є „Мертва натура І“, а з етюдів сильними і гарно виробленими контрастами виріжняється ч. 79. Гарні також його студії на гуцульські мотиви і декоративні нариси, за те спроба композиції на більшу міру „Архистратиг Михайло“ випала слабо.

Гарний і непересічний талант виявляють праці п-ни Рудакевичівної — на жаль, зі стидом треба ствердити, що в день отворення збірки праці обох учениць Новаківського приміщено на найгірших місцях поміж вікнами, проти всіх правил і малярства і колєгіяльности і гречности. — Зі „студій дерев“ слід виріжнити дуже гарний, поважний в настрою „Сад“ (166), копиці і смереки (167) і дорогу (169), а з дрібніших етюдів дуже гарне в кольориті поле (179) і берізка (170). Праці п. Р. відзначаються дивним чаром ніжности і глибоким сентиментом, в найліпшім значінні того слова; надіємося, що молода артистка незадовго виступить з новими творами й розвине далі так гарно виявлений талант.

Зі студій Іванюха дуже цікава і сміла студія Гуцулів під церквою — особливож повна виразу й енергії в рисунку і кольориті мала студія гори і хмарного неба. Багато простору є у студії хмар (97), а також у студії 108 і 95. Дрібні студії (113 і 114), поміщені разом в одній рамі по 9, тратять на тім і через те такі дуже гарні річи, як „Захід сонця“ (113) й инші не виступають як слід.

Чорній дав низку річей цікавих від оглядом кольористики. Сміливістю в красках виріжняється „І. Водопад на Пістинці“ (219), з менших студій „Хата під захід“ (229), потік (228) і дуже дискретний та ніжний краєвид (226). Крім того Чорній виступає як карикатурист школи і треба признати, що в тих дрібних нарисах, в яких не щадить ні себе, ні товаришів, ні шановного учителя, є незвичайно богато гумору, верви й виразу. Виставлені спроби позволяють надіятись на гарний розвиток таланту Чорнія. Автопортрет випав трохи афектовно.

Поміж працями п. Дунаєвського виріжняється гарним, сильним рисунком і чистим кольоритом „Студія сосни“ (2?), ніжні в кольорах і гарні в настрою є „Студії городу“ (32), особливож студія (35) і менші нариси (43) і (46).

Гарні під оглядом кольористики є два осінні краєвиди п. Мороза, удержані в горячих, але гарно стонованих красках дуже цікавий умілим рисунком і композицією „Водопад“ (162), сміло, широко мальований „Вид на гори“ (15?), гарна також студія потоку (163). На творах М. видно ще доволі сильно вплив школи Новаківського. Віримо, що буде вона йому трівкою і доброю підставою до будови питомого особистого стилю.

П-на Козакевичівна має поміж студіями дерев дуже гарні „Три смереки“ (127), цікаву „Вербу“ (124), а поміж малими етюдами має річ зовсім непересічної вартости: студію (135).

Найліпший може автопортрет дав Смальський, добре рисований і цікавий. З краєвидів слід виріжнити студію „До композиції“ (191), дуже гарну в кольориті й оригінально стилізований у красках потік в ярі (207). Крім того годиться памятати, що п. Смальський вложив разом з п. Дядинюком багато праці в упадження цілої виставки.

Жалувати треба лише, що у виставці не беруть участи всі ученики школи п. Н., що булоб дуже пожадане для представлення розвитку школи. Сподіваємося, що на найближчій виставці повитаємо також і тих неприсутних тепер, а вже відомих.

З окрема належиться щира вдячність митр. Шептицькому, який з правдивою королівською щедрістю заопікувався школою і поніс усі кошти торорічного і цьогорічного феріяльного курсу школи в Космачі. В наших трудних обставинах того роду справді медицейський жест треба тим більше цінити, чим менше почувають ться до обовязків у відношенні до культури, а до рідного мистецтва з окрема, всі круги нашої суспільности